

Formativna evaluacija Programa za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno i Rastimo zajedno Plus Vlade RH i UNICEF-a

NEOVISNI EVALUACIJSKI TIM

GORDANA KERESTEŠ (ODSJEK ZA PSIHLOGIJU, FFZG)

MAJA HORVAT (MAP SAVJETOVANJA D.O.O.)

DANIJEL BIČANIĆ

IVANA BELAMARIĆ

LOVORKA BRAJKOVIĆ

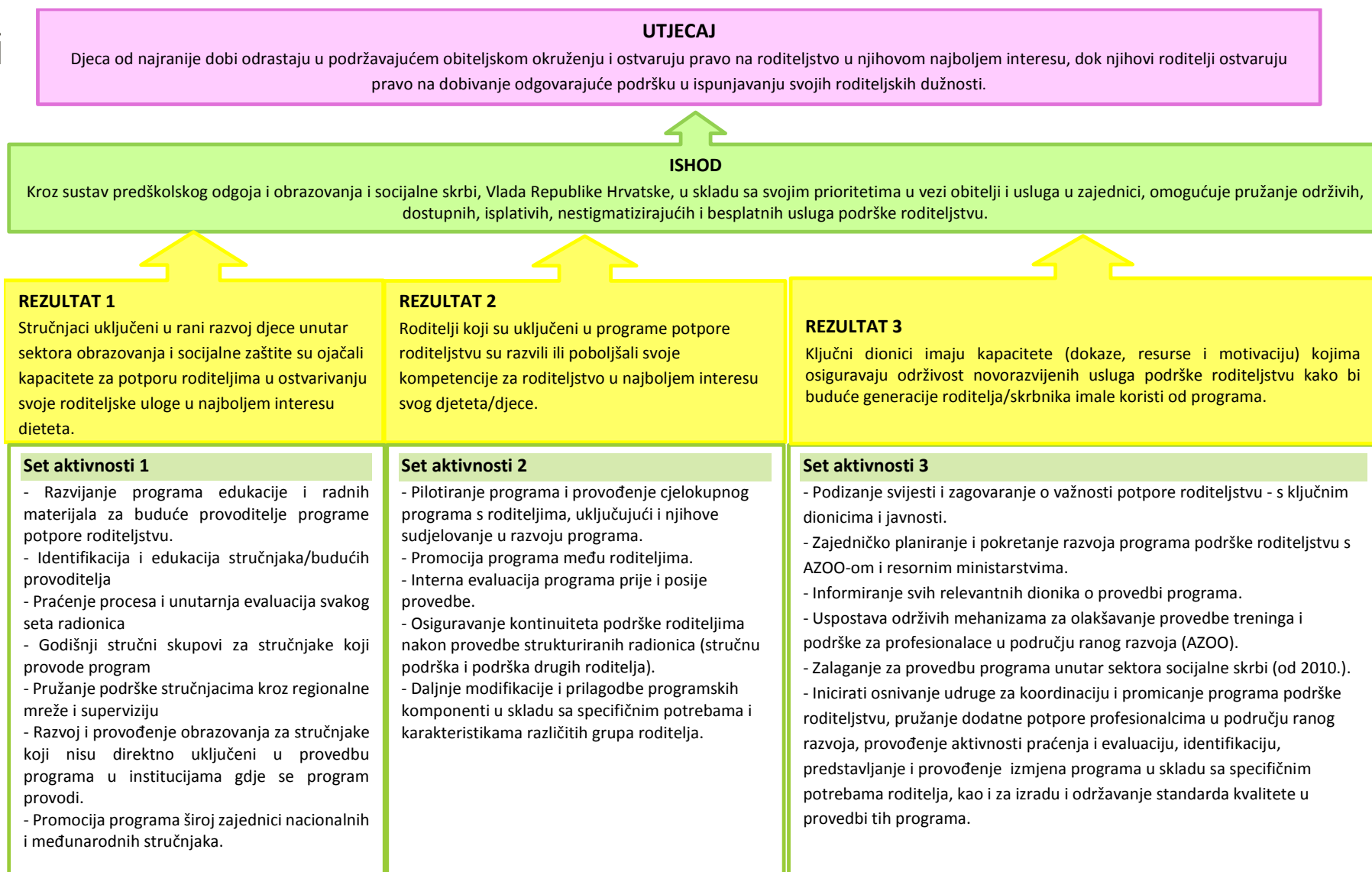
MIRELA MIHARIJA

The logo for Sirius, featuring the word "Sirius" in a sans-serif font. The "i" is red, and there is a small red asterisk at the end of the word.

SVRHA, CILJEVI I OPSEG EVALUACIJE

- Procijeniti sve aspekte RZ i RZP programa
  - Obuhvatiti sve dionike i ispitati njihovu perspektivu (*Slika*)
  - Dati preporuke za poboljšanja i potrebne prilagodbe programa
  - Posebno razmotriti održivost
-
- Trajanje evaluacije: 4.-11. mj. 2016.
  - Evaluacijsko razdoblje: 2008. — svibanj 2016.
  - Područje evaluacije: čitava Hrvatska

Konceptualni okvir

KRITERIJI EVALUACIJE

1. Relevantnost

- Usklađenost s vladinim strateškim dokumentima i potrebama korisnika
- Slični programi u RH i međunarodni

2. Djelotvornost (efektivnost)

- Ostvarenost ciljeva programa

3. Učinkovitost (efikasnost)

- Dobro korištenje resursa u kreiranju i provedbi Programa
- Isplativost Programa
- Modeli praćenja

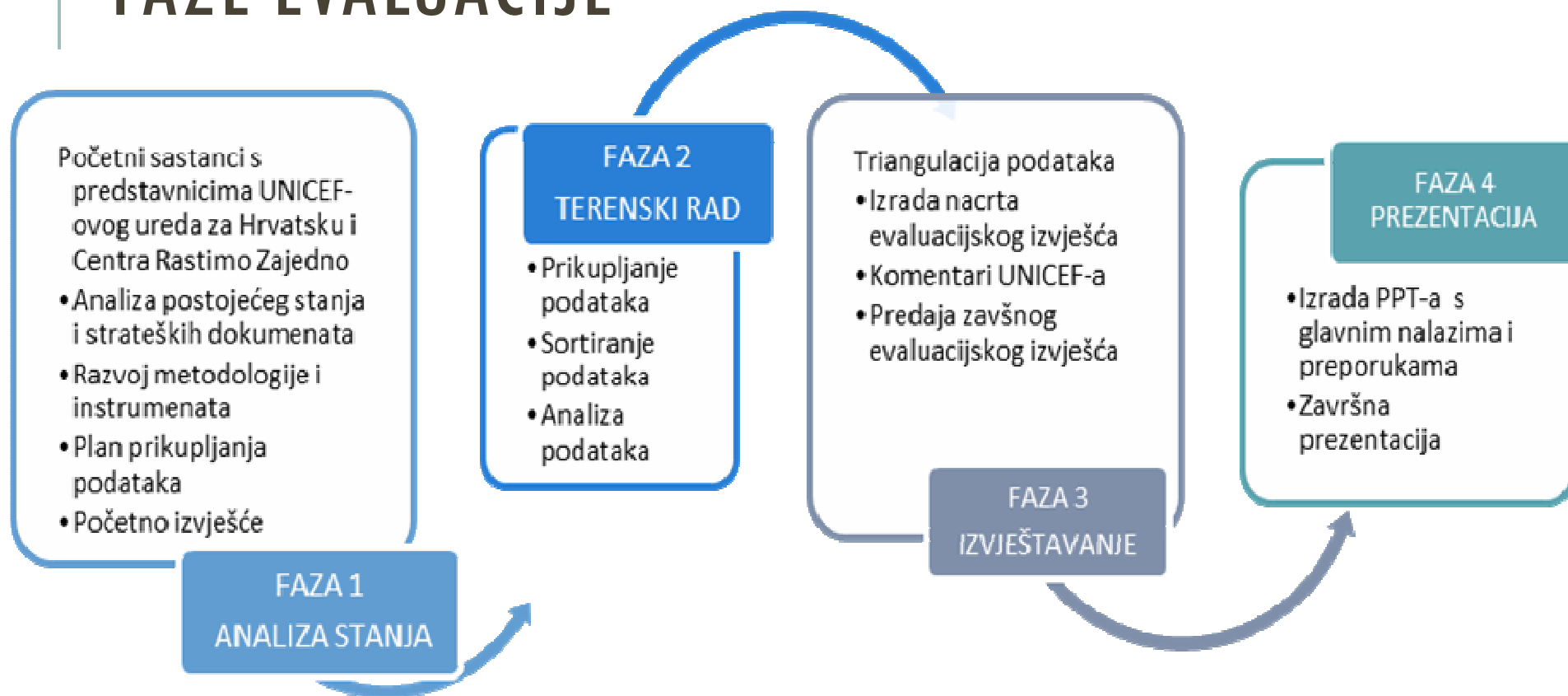
4. Utjecaj

- Dugoročne pozitivne promjene izazvane Programom

5. Održivost

- Vjerojatnost nastavljanja Programa bez izravnog angažmana UNICEF-a

FAZE EVALUACIJE

METODOLOGIJA

- Višemetodski pristup
  - Analiza postojećih podataka
    - Dokumentacija programa
    - Nacionalni strateški dokumenti
    - (Re)analiza podataka interne evaluacije
  - Prikupljanje i analiza novih podataka
    - FG i dubinski intervjui
    - *Online* anketa za roditelje
- Triangulacija podataka
- Robusnost i valjanost nalaza

UZORAK

Kriteriji uzorkovanja:

- Pokrivenost po županijama
- Veličina naselja (gradska središta i manja mjesta)
- Što veća pokrivenost populacije – područja s najviše izvoditelja
- Različita vrsta i razina uključenosti u Program
- Ispitanici s dodanom vrijednošću (Grad Koprivnica)

OBUHVAT TERENSKOG RADA

13 regionalnih koordinatorica

58 voditelja/ica programa iz dječjih vrtića

6 ravnatelja dječjih vrtića

3 voditelja/ica programa iz obiteljskih centara

5 voditelja/ica programa iz NVO-a i rehabilitacijskih centara

3 supervizorice

1 predstavnica lokalne samouprave

3 predstavnice ministarstava

4 predstavnice AZOO-a

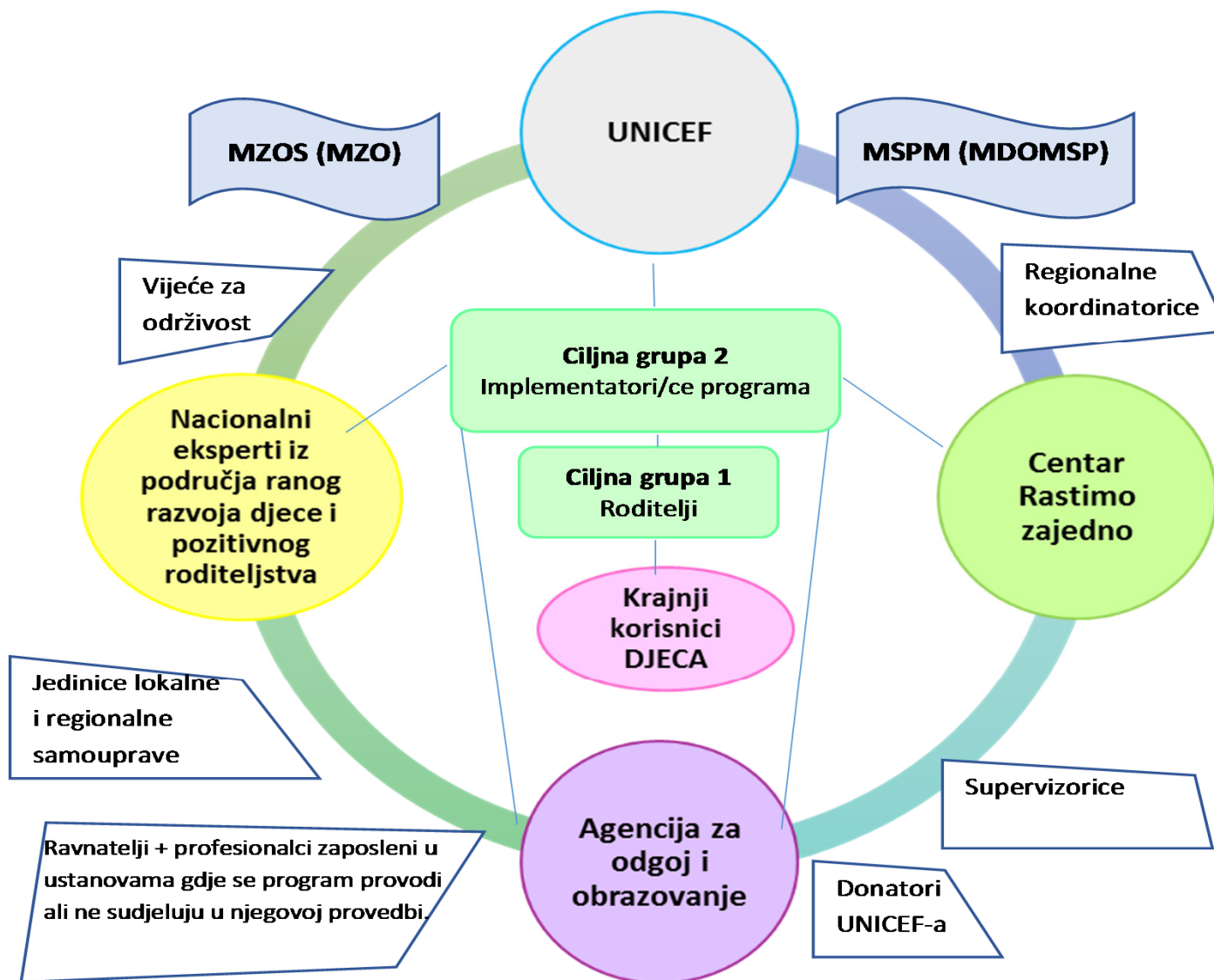
3 predstavnice Ureda Unicefa za Hrvatsku

2 autorice programa i predstavnice Centra Rastimo zajedno

**Ukupno: 101 sugovornik/ica,
15 fokus grupa, 10 intervjua**

Ključni dionici

ONLINE UPITNIK ZA RODITELJE

- **Utjecaj programa iz današnje perspektive**
- Velik odaziv (N = 192 RZ + 11 RZP)

Upitnik za roditelje polaznike radionica Rastimo zajedno/Rastimo zajedno Plus

1. Jeste li pohađali radionice Rastimo zajedno ili Rastimo zajedno Plus?

Rastimo zajedno

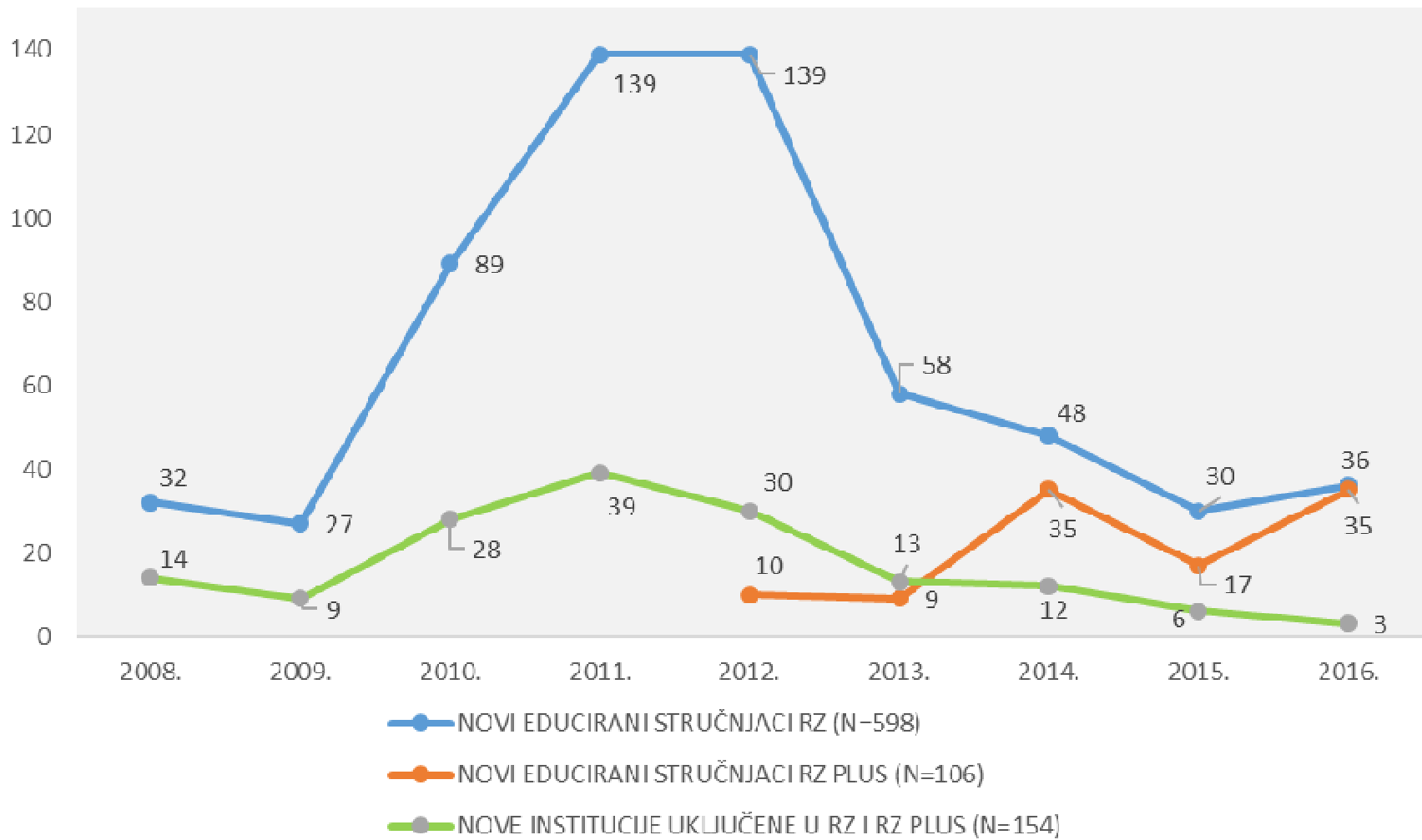
Rastimo zajedno Plus

REZULTATI EVALUACIJE PO KRITERIJIMA

RELEVANTNOST PROGRAMA

- Najobuhvatniji program podrške roditeljstvu u RH
- U skladu s nizom pravnih i strateških dokumenata na razini RH i međunarodno
- Temeljen na istraživanju potreba (roditelji i vrtići)
- Relevantnost visoka za obje ciljne skupine
  - Potrebe i dalje prisutne
  - Slaba priprema odgajatelja za suradnju s roditeljima na studijima
- Orijehtacija na model osnaživanja, a ne nedostataka
- Dobra ravnoteža čvrste strukture programa i fleksibilne prilagodbe sadržaja
- Interdisciplinarni timovi
  - Stručna sinergija
  - Podjela odgovornosti i opterećenja
- Višestruke prilagodbe specifičnim potrebama roditelja i provoditelja

DJELOTVORNOST PROGRAMA— STRUČNJACI

DJELOTVORNOST PROGRAMA— STRUČNJACI

Naglasak na **praktičnim aspektima provedbe i simulaciji radionica** tijekom edukacije – snažno pohvaljeno od strane voditelja

Samo **5,8% ih nikad nije odradilo niti jedan ciklus** – dokaz dobre osposobljenosti i pripremljenosti voditelja tijekom inicijalne edukacije

Interdisciplinarnost timova (2-3 člana) - visoko vrijedan i koristan aspekt dizajna programa

DJELOTVORNOST PROGRAMA— STRUČNJACI

Prisutna **snažna intrinzična motivacija** kod voditelja za provedbom programa

Ključne kompetencije koje su unaprijeđene sudjelovanjem u programu:

- Vještine slušanja
- Samopouzdanje u profesionalnoj ulozi
- Vještine vođenja grupe

Neočekivani **pozitivan učinak na organizacijsku klimu** i **poboljšanu suradnju među kolegama** vidljivu i na drugim područjima rada

DJELOTVORNOST PROGRAMA – STRUČNJACI

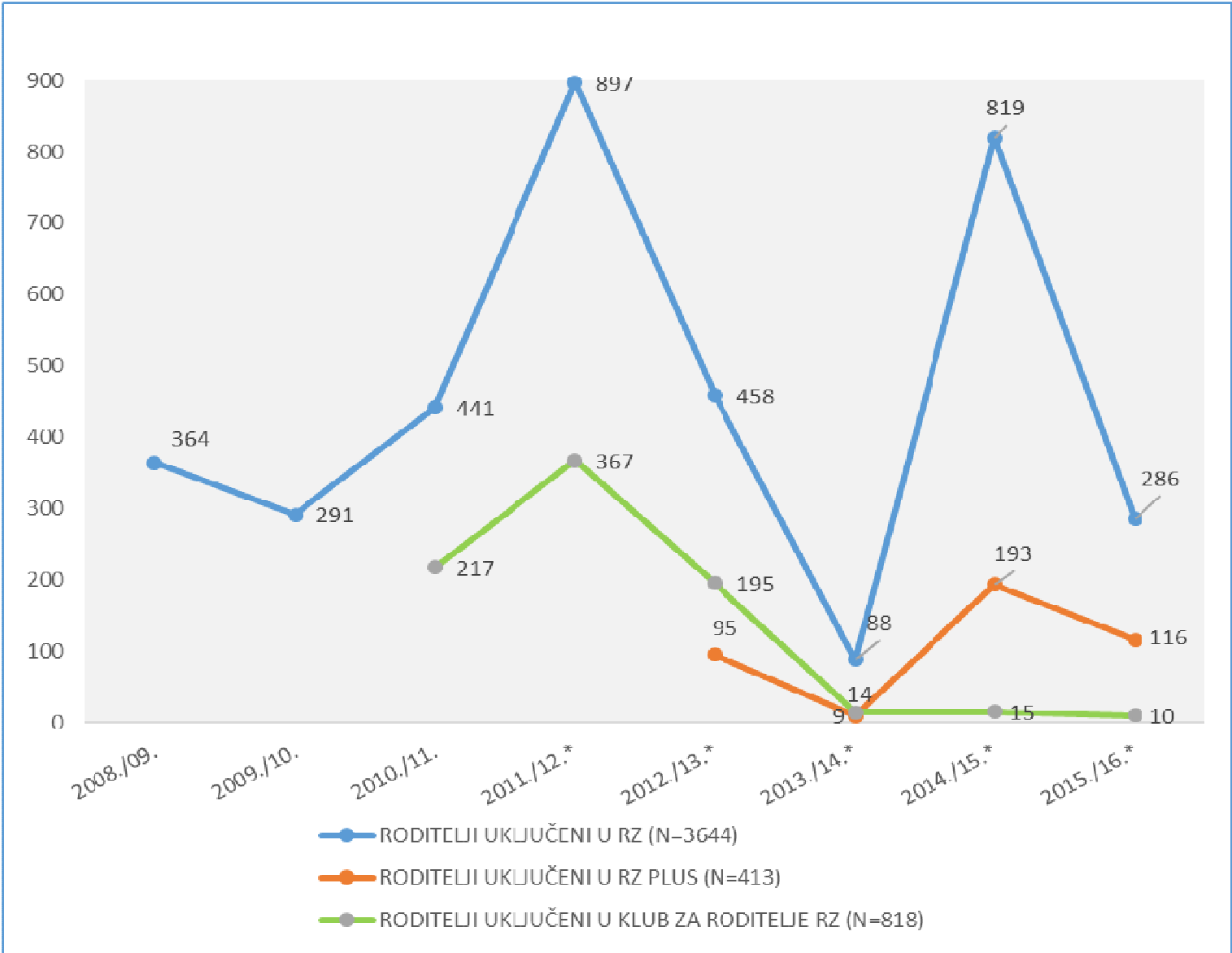
Značajna **promjena u odnosu s roditeljima** koji su sudjelovali u radionicama – odnos **ravnopravnosti** i značajno **poboljšana suradnja** i na drugim poljima te povećano **povjerenje roditelja u instituciju**

Aktivnosti značajne za kvalitetu provedbe programa – **intervizijski i supervizijski sastanci**

- EU projekt ‘SUPPORT – Systematic Support for parenting’ – Udruga Portić iz Rijeke i Korak dalje iz Daruvara

Istaknut problem **izostanaka podrške u instituciji** – razlozi vezani uz nisku procjenu isplativosti od strane ravnatelja – „malo” roditelja obuhvaćeno, velika ulaganja, dugo trajanje

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI |

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

Visoka razina zadovoljstva radionicama (4,63; 1-5) i zadovoljenjem potreba u podršci roditeljstvu (4,35; 1-5) – RZ

Nešto niže vrijednosti za RZ Plus – zadovoljstvo (4,0; 1-5) i zadovoljenje potreba (3,91; 1-5)

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

Na razini RH – programi su implementirani u **36%** javnih dječjih vrtića, ali s **regionalnim razlikama**

Više od 30%	20-30%	Manje od 20%
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Zagreb • Primorsko-goranska županija • Zagrebačka županija • Šibensko-kninska županija • Vukovarsko-srijemska županija • Karlovačka županija • Brodsko-posavska županija • Istarska županija	<ul style="list-style-type: none"> • Sisačko-moslavačka županija • Splitsko-dalmatinska županija • Osječko-baranjska županija	<ul style="list-style-type: none"> • Međimurska županija • Bjelovarsko-bilogorska županija • Zadarska županija • Požeško-slavonska županija • Virovitičko-podravska županija • Dubrovačko-neretvanska županija • Varaždinska županija • Koprivničko-križevačka županija • Krapinsko-zagorska županija • Ličko-senjska županija

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

Interne evaluacijske mjere – RZ

N=2114 roditelja u dvije vremenske točke (prije i poslije radionica), dodatnih **224 roditelja** 6 mjeseci nakon provedbe

- Roditeljska uvjerenja
- Mjere roditeljske samoefikasnosti
- Mjere interakcije s djetetom

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

POVEĆANJE

- ADEKVATNA RODITELJSKA UVJERENJA
- RODITELJSKA SAMOEFIKASNOST
- SAMOPROCJENA POZITIVNIH INTERAKCIJA S DJETETOM

- NEADEKVATNA RODITELJSKA UVJERENJA
- SAMOPROCJENA NEGATIVNIH INTERAKCIJA S DJETETOM

SMANJENJE

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

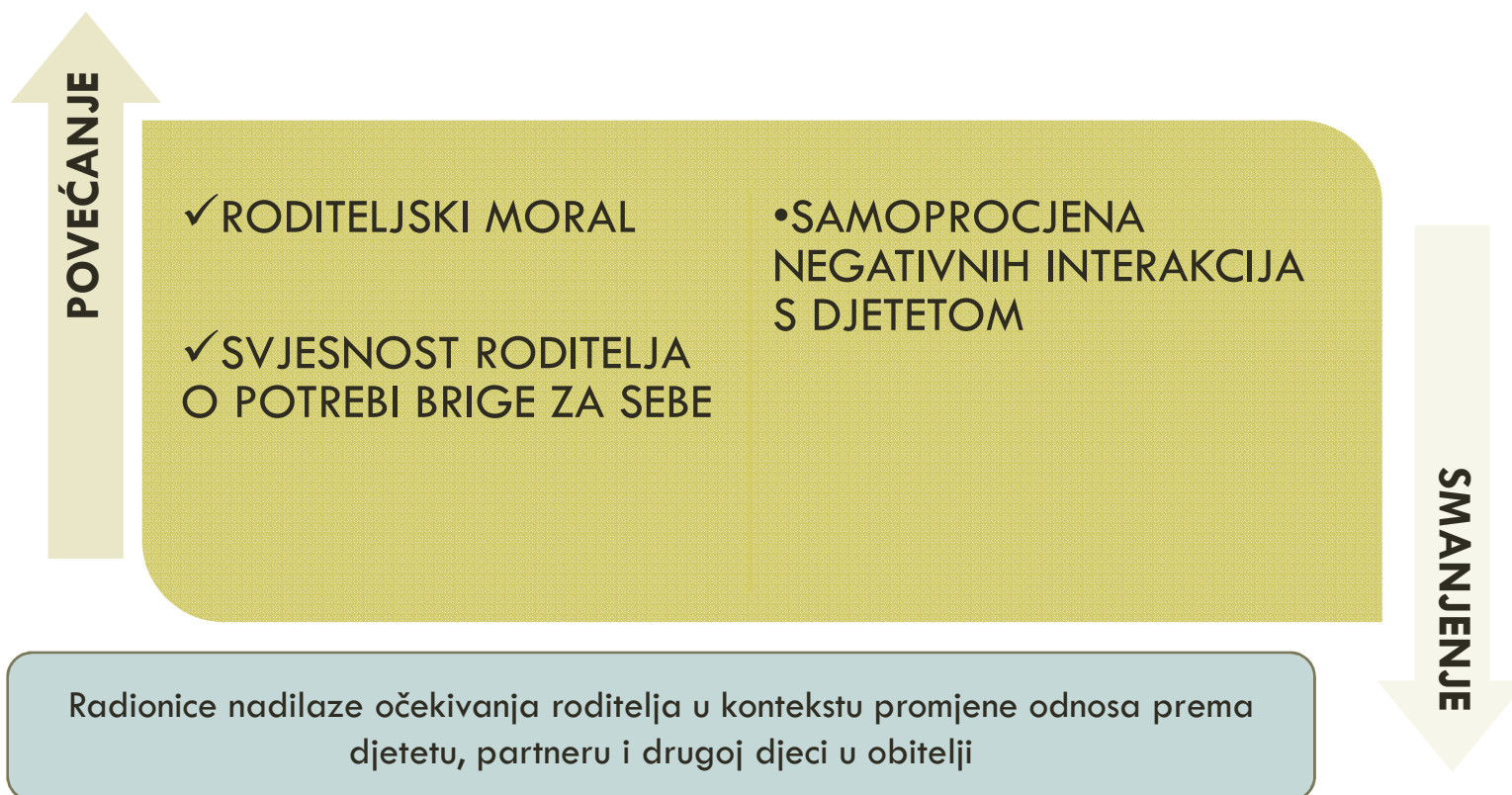
Interne evaluacijske mjere – RZ Plus

N=255 roditelja u dvije vremenske točke (prije i poslije radionica), dodatnih 67 roditelja u komparabilnoj skupini

- Indeks roditeljskog morala
- Mjera roditeljskog stresa
- Mjere interakcije s djetetom
- Roditeljske potrebe za podrškom
- Roditeljska očekivanja od programa

DJELOTVORNOST PROGRAMA— RODITELJI

UTJECAJ PROGRAMA

Online upitnik za roditelje

- **N=192 roditelja** iz **RZ** programa i **11 roditelja RZ Plus** programa
- **88,9%** majki i **11,1%** očeva (RZ Plus samo majke)
- **9 županija**
- Većinom visokoobrazovani
- Rizik od pristranosti uzorka

UTJECAJ PROGRAMA

Snažne promjene iz današnje perspektive

Povećano razumijevanje za djetetovo ponašanje kao i **viša razina strpljenja** u odnosu s njima

RZ Plus roditelji - bolje razumijevanje odstupanja u razvoju njihove djece i **prihvatanje roditeljske uloge** djeteta s teškoćama

UTJECAJ PROGRAMA

67,6 % roditelja primjećuje **promjene** kod svoje **djece**:

- Povećano samopouzdanje, strpljenje, bolje reakcije na postavljanje granica, manje ispada bijesa, veća mogućnost opisivanja emocija

Značajno **poboljšan odnos s djetetom** kroz **bolju komunikaciju**, bolju **responzivnost** djeteta, lakše **postizanje dogovora** i općenito **kvalitetnije vrijeme** koje provode **zajedno**

RZ Plus roditelji - odgovori još u većoj mjeri definirani kroz **roditeljski utjecaj na dijete** – u skladu s osnovnim ciljem RZ Plus programa da osnaži roditelje u roditeljskoj ulozi i osvijesti kod sebe potrebu za podrškom u roditeljskoj ulozi

UTJECAJ PROGRAMA

Roditelji izjavljuju o **postojanju prepreka u ostvarivanju dugoročnih promjena u ponašanju**, odnosno implementaciji novih praksi naučenih na radionicama – kako u **bliskoj okolini** u gotovo **58,5%** slučajeva (partner) tako i **daljnjoj** u **53,2%** slučajeva (obitelj, prijatelji)

Veći naglasak na **zajedničkom pohađanju programa** kako bi se roditeljske prakse u većoj mjeri uskladile ili u sam sadržaj programa ugraditi spoznaje o međusobnim utjecajima u roditeljstvu

UTJECAJ PROGRAMA

Dugoročnost u promjenama ponašanja omogućena je sudjelovanjem roditelja u **Klubovima roditelja** – u uzorku RZ programa **manje od trećine roditelja je sudjelovalo**

Motivacija za sudjelovanjem – potreba za dodatnom podrškom od strane stručnjaka i ostalih roditelja, osvježavanje usvojenog znanja, provođenje kvalitetnog vremena s drugim roditeljima, istraživanje novih tema iz područja roditeljstva

Potreba za podrškom vidljiva i danas – **manje od 7% roditelja govori da nije u potrebi** ni za kakvom podrškom dok u najvećoj mjeri iskazuju potrebu za **novim radionicama i individualnim savjetovanjem**

UČINKOVITOST PROGRAMA

- Ukupno utrošena sredstva do sada $\approx$ 180 000 USD
- Visoka isplativost – korištenje postojeće mreže stručnjaka unutar predškolskog i (manjim dijelom) sustava socijalne skrbi
- Minimalne naknade za provedbu programa (redovno radno vrijeme) – neujednačenost naknada izvor nezadovoljstva
- Izvrsno interno praćenje programa, no mogućnosti poboljšanja/olakšanja
  - Prikupljanje podataka uz pomoć IKT alata
  - Pratiti svakog roditelja (ne samo one koji su prvoj grupi novih voditelja)
  - Prikupiti dodatne podatke – broj roditelja koji odustanu, dugoročni učinci, promjene u ponašanju djece

ODRŽIVOST PROGRAMA

Najslabija karika – izazovi u 2016.

Promijenjen odnos AZOO prema programu

- Nedostatak financijskih i kadrovskih resursa za praćenje zahtjeva programa – nakon veljače 2016. AZOO ne financira edukaciju novih stručnjaka
- Zahtjevi programa nadilaze uobičajene programe koje AZOO podržava
- Centar RZ kao udruga

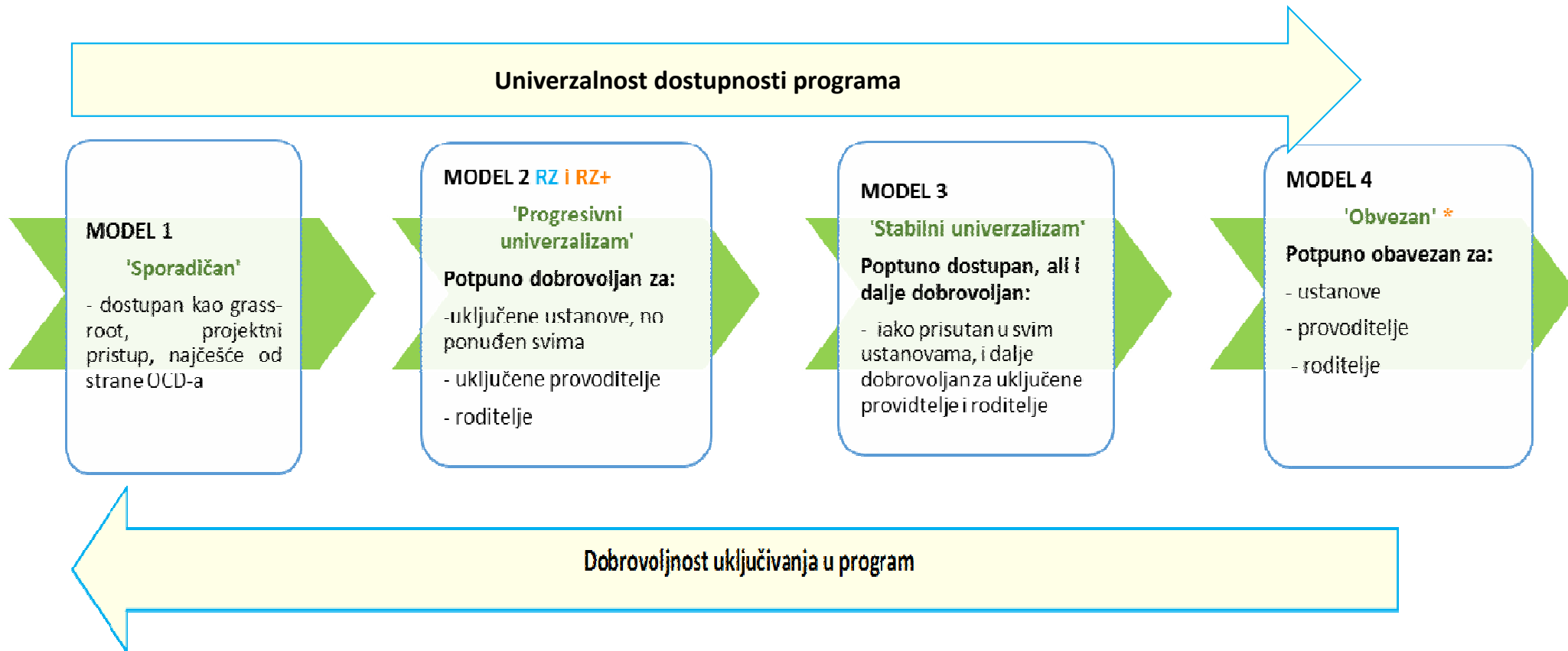
Ugrožena održivost ovog relevantnog, djelotvornog, utjecajnog i učinkovitog, ali i iznimno sofisticiranog i zahtjevnog programa

Problem – deklarativno spominjanje suradnje s roditeljima u strateškim dokumentima, bez stvarnih obaveza i operacionalizacije

Evaluacijski tim predlaže alternativni model održivosti

Mogući modeli implementacije programa

* Prema Preporuci Vijeća Europe (2006) 16, u dijelu 'Osnovni principi', pretpostavlja se da predložene mjere budu bazirane na 'slobodnom izboru, osim u slučaju kad vlasti trebaju intervenirati u svrhu zaštite djeteta'

NOVI MODEL ODRŽIVOSTI: Od progresivnog univerzalizma do stabilnog univerzalizma

Trenutna prisutnost: 36% državnih vrtića – mogućnost rasta na ostalih 64% + 208 privatnih vrtića

MZOS- nacionalna verifikacija, ali otvoreni za verifikaciju drugih programa podrške roditeljstvu koji ispunjavaju uvjete

AZOO- objavljuje nove cikluse edukacija za provoditelje te godišnju konferenciju, otvoreni za podršku drugih programa podrške roditeljstvu koji zadovoljavaju kriterije. Uz to, za pregovore:

- Financiranje godišnje konferencije što je u skladu s fokusom Agenciju u smislu trajanja i opsega sudionika
- Financiranje novih ciklusa edukacije u zainteresiranim ustanova na područjima s nižim Indeksom regionalnog razvoja

MDOMSP – promovira i financira nove cikluse edukacija za provoditelja (obnova timova) u sustavu socijalne skrbi, financijski osigurava superviziju i sudjelovanje provoditelja na godišnjoj konferenciji

Centar RZ – nositelj autorskih prava programa u smislu vrijednosti i koncepta, osigurava kvalitetu i praćenja, nudi i provodi program u privatnim vrtićima na monetarnim osnovama, a prihod koristi za osiguravanje inicijalne edukacije za lokalne samouprave s niskim Indeksom regionalnog razvoja

UNICEF - podržava izradu financijskih paketa za svaki aspekt programa, osigurava novi sustav praćenja na temelju IKT rješenja, pomaže izradu komparativne studije provedbe sličnih programa, zagovara i osigurava zaštitu brenda RZ i RZ+

Regionalni koordinatori i uključeni vrtići – vrtići zainteresirani za sudjelovanje zagovaraju financiranje prema svojem osnivaču (lokalnoj samoupravi), regionalni koordinatori djeluju kao medijatori u praćenju programa prema Centru RZ

Lokalne samouprave – kao osnivači vrtića, financijski podupiru edukaciju novih provoditelja, superviziju i regionalne susrete provoditelja

NAUČENE LEKCIJE

1. U fazi razvoja programa jasno postaviti konceptualni okvir (UNICEF)
2. U razvoju programa eksplicitnije koristiti komparativni pristup kako bi se odredio najprikladniji implementacijski model (UNICEF i autori programa)
3. Formalizirati suradnju s institucijama od kojih se očekuje čvrsta uključenost u program (UNICEF i autori programa)
4. U sličnim programima težiti razini sofisticiranosti postupaka praćenja programa koja je postignuta u programu RZ (autori programa)

STRATEŠKE PREPORUKE

1. Uvođenje jedinica lokalne samouprave kao osnivača predškolskih ustanova kao primarnih nositelja financijske održivosti programa
2. Otvaranje Centra RZ prema privatnim vrtićima, uz ostvarivanje prihoda i posljedično izjednačavanje potreba onih jedinica lokalne samouprave koje žele sudjelovati u programu, ali se ubrajaju među najniže rangirane po indeksu regionalnom razvoju
3. Održavanje uloge AZOO u oglašavanju programa na svojim internetskim stranicama i omogućavanju službene certifikacije uključenih provoditelja
4. Osiguranje nacionalne verifikacije programa od strane MZOS-a
5. Daljnje zagovaranje prema jasnijem priznanju usluga podrške roditeljstvu kao pravu svakog roditelja
6. Institucionaliziranje edukacije novih provoditelja u sustavu socijalne skrbi
7. Praćenje regionalne prisutnosti programa i osmišljavanje fokusirane promocije u pod-zastupljenim županijama
8. Osmišljavanje novog IKT alata za praćenje kako bi se osigurala održivost postojećih, vrlo sofisticiranih, no i opterećujućih procedura za praćenje
9. Održavanje dobre prakse interdisciplinarnih timova za provedbu
10. Konzultiranje drugih europskih praksi provedbe sličnih programa, u svrhu učenja iz komparativnih primjera

OPERATIVNE PREPORUKE

1. Priprema financijskih projekcija za ključne aspekte provedbe
2. Poticanje promocije programa kroz promociju 'roditelji-roditeljima'
3. Standardiziranje praćenja stope odustajanja roditelja
4. Osiguranje usluga čuvanja djece za vrijeme održavanja radionica u ustanovama uključenim u program
5. Promicanje barem neke vrste kompenzacije za uključene provoditelje
6. Pojašnjavanje uvjeta za kompenzaciju provoditelja kroz formalno napredovanje
7. Proširivanje prikupljanja podataka prije/poslije/nakon pohađanja radionica za svakog novog provoditelja i nakon prvog ciklusa provedbe
8. Stabilnija ponuda Klubova roditelja za zainteresirane roditelje
9. Kada je moguće, omogućiti individualno savjetovanje roditelja, s davanjem prioriteta roditeljima uključenim u program RZ Plus
10. Snažnija promocija zajedničkog pohađanja radionica oba roditelja
11. Jačanje grupne dinamike na način da više očeva pohađa radionice (više od jednog)
12. U svim budućim ispitivanjima učinka, uključiti praćenje koristi od programa za djecu kao krajnje korisnike